

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060206

DOM
2024-05-06
Stockholm

Mål nr
M 395-23

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2022-12-15 i mål nr M 522-22,
se bilaga A

PARTER

Klagande

Ramneskogs Recycling AB

Ombud: Advokat M.L.

Fröberg & Lundholm Advokatbyrå AB

Motpart

Miljö- och byggnadsnämnden i Lomma kommun

SAKEN

Föreläggande vid vite att vidta avhjälpandeåtgärder på fastigheten X i Lomma kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 2052699

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

BAKGRUND

Miljö- och byggnadsnämnden i Lomma kommun beslutade den 25 maj 2021 att förelägga Ramneskogs Recycling AB att:

1. Vidta de avhjälpandeåtgärder som framgår i rapport från ÅF, 2017-05-23 avsnitt 7, åtgärdsförslag.
2. Åtgärderna enligt punkt 1 ska vara slutförda senast 10 månader efter att beslutet vunnit laga kraft.
3. Inkomma med anmälan om avhjälpandeåtgärder senast 6 veckor innan utförandet av punkt 1.
4. Senast en månad innan avhjälpandeåtgärden utförs på fastigheten, underrätta fastighetsägaren. Avhjälpandeåtgärden får utföras först efter klartecken från fastighetsägaren.

Punkt 1 och 2 i föreläggandet förenades med vite om 500 000 kr.

I avsnitt 7 i bilaga 1 till ÅF:s rapport med titeln ”Redovisning av föreläggande i enlighet med dom M 1295-16” från 2017-05-23 föreslogs att 25 m³ sediment inom ett område på 50 m² ska avlägsnas från dammen på fastigheten X. Området ligger i anslutning till det inloppsrör som leder dagvatten från fastigheterna Y och Z.

Varken länsstyrelsen eller mark- och miljödomstolen har, efter överklagande från bolaget, funnit skäl att ändra nämndens beslut.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Ramneskogs Recycling AB har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen i första hand ska upphäva föreläggandet om avhjälpandeåtgärder på fastigheten X och i andra hand ska återförvisa målet till nämnden för fortsatt handläggning. I tredje hand har bolaget yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra tiden för fullgörande, enligt punkten 2 i föreläggandet, till tio månader efter det att erforderliga tillstånd,

dispenser, avtal och medgivanden, inklusive klartecken från fastighetsägaren för åtgärden, erhållits och fått laga kraft samt att domstolen ska upphäva punkten 3 i föreläggandet. Bolaget har slutligen yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra föreläggandet så att det inte är förenat med vite eller att domstolen i vart fall ska sätta ned vitesbeloppet till högst 10 000 kr.

Miljö- och byggnadsnämnden i Lomma kommun har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Ramneskogs Recycling AB har sammanfattningsvis anfört följande.

Nämnden har fel när det gäller att föroreningen har uppkommit någon gång mellan den 12 mars och den 2 april 2014. Föroreningen har sannolikt uppkommit tidigare och härrör antingen från den tegelbruksverksamhet som bedrevs på fastigheterna under åren 1904–2002, eller från den tid KB Malmö Metallteknik bedrev avfallshanteringsverksamhet på fastigheterna. Den typ av olja som påträffats överensstämmer med den eldningsolja som användes i tegelbruksverksamheten och det finns flera kända läckage från den verksamheten. En sådan slutsats stöds vidare av att de högsta föroreningshalterna i dammen har återfunnits längre ned i sedimentet. Det är utrett och ostridigt att oljefläcken i sedimentationsdammen som föreläggandet avser har uppkommit långt innan Ramneskogs Recycling AB tog över driften av verksamheten på platsen. Bolagets bidrag till den aktuella skadan är helt obefintligt eller teoretiskt och motiverar inte ensamt ett krav på avhjälpande. Kravet på avhjälpande borde ha föregåtts av en mer omfattande ansvarsutredning där den tidigare tegelbruksverksamheten skulle ha ingått.

Det är uteslutande den oljeförorening som påträffades i dammen 2014 som ligger till grund för föreläggandet om avhjälpande. Halter av andra föroreningar som påträffats är så låga att de inte motiverar en avhjälpandeåtgärd. Dessa halter är ofta i samma storleksordning som halterna i sedimentet i den bäck som dammen ligger i anslutning till.

Bolaget har inte orsakat eller bidragit till den aktuella oljeföroreningen på ett sätt som ensamt motiverar ett avhjälpande. Bolaget är därför inte heller solidariskt ansvarigt tillsammans med övriga verksamhetsutövare enligt 10 kap. 6 § miljöbalken. Det solidariska ansvar som ansetts gälla för verksamhetsutövare som tar över en tidigare verksamhet när undersökningar behövs för att klarlägga omständigheter kring en förorening, kan inte utan motivering tillämpas vid fastställande av det slutliga avhjälpandeansvaret.

Den aktuella sedimentationsdammen anlades och bekostades av Höjeåns vattendragsförbund inom ramen för Höje å projekt. Dammen anlades med stöd av ett avtal om markupplåtelse mellan den som drev den tidigare tegelbruksverksamheten och kommunen. Den förelagda muddringen är rätteligen att betrakta som en underhållsåtgärd för dammen inom ramen för Höje å projektet som syftar till att säkerställa dammens funktion snarare än att vara en avhjälpandeåtgärd enligt 10 kap. miljöbalken. Enligt markupplåtelseavtalet svarar Lomma kommun för muddringsarbete i dammen. Det saknas därför skäl för det förläggande om avhjälpande som nu riktats mot Ranneskogs Recycling AB. Vidare regleras anmälningsplikten enligt punkten 3 i föreläggandet direkt i författning och ska därför inte ingå i föreläggandet.

Tiden för att utföra avhjälpandet är för kort. Avhjälpandet kommer bl.a. kräva dispens från strandskydd och biotopskydd samt anmälan om vattenverksamhet. Då sådana beslut kan överklagas finns det en stor risk för att det kan ta betydligt längre tid än tio månader från det att föreläggandet fått laga kraft till dess att arbetet med avhjälpandet kan påbörjas. Det ligger i hög utsträckning utom bolagets kontroll om avhjälpandet kan slutföras i tid och föreläggandet kan därmed rimligtvis inte förenas med ett vite. Bolaget äger inte den fastighet som avhjälpande ska ske på och enligt föreläggandet behövs fastighetsägarens godkännande vilket antagligen inte kommer att ges. Det kommer därför sannolikt krävas en process för att tvångsvis få tillträde till fastigheten innan avhjälpandet kan utföras.

Till stöd för sin talan har bolaget lämnat in information om fastigheten X och ett markupplåtelseavtal för den aktuella dammen.

Nämnden har sammanfattningsvis anfört följande.

Det har genom omfattande provtagningar konstaterats att den aktuella dammen är förorenad. Genom sitt övertagande av KB Malmö Metalltekniks verksamhet är Ramneskogs Recycling AB ansvarigt för att avhjälpa föroreningarna i dammen. Bolaget har sedan start 2019 bedrivit samma typ av verksamhet som KB Malmö Metallteknik bedrev på platsen. Bolagets verksamhet bedöms därför ha samma miljöpåverkan på omgivningen som den tidigare verksamheten och bidrar fortsatt till att vatten tillförs den förorenade dammen. Det har flera gånger konstaterats inom kommunens VA-verksamhet att oljeutsläpp skett från KB Malmö Metalltekniks verksamhet till spillvattennätet. Kommunens miljöinspektörer har återkommande påträffat oljeskimmer vid vattensamlingar på verksamhetsområdet vid tillsyn. Den oljeförorening som påträffats i sedimentationsdammen ligger på ett så pass litet djup att det inte kan uteslutas att föroreningen skett efter den tid då tegelbruk bedrevs på platsen.

Föroreningshalterna i dammens sediment är högre än halterna som återfunnits i sedimentet i den bäck som ligger i anslutning till dammen. I det område om 5 x 10 meter sediment som omfattas av föreläggandet ligger föroreningshalten på en hög nivå som bedöms kunna påverka det akvatiska livet i framför allt dammen men även i den närliggande bäcken. Dammen är inte endast avsedd att vara ett processteg i rening av förorenat dagvatten från en industri utan syftar också till att förbättra vattenkvaliteten inom Höjeåns avrinningsområde samt berika naturmiljön i området. De muddringsarbeten som Lomma kommun ansvarar för enligt avtal om markupplåtelse avser underhållsarbete för att säkerställa dammens funktion. Åtgärder för att avhjälpa föroreningar är inte underhållsåtgärder.

Fördelningarna av kostnaderna för avhjälpande när flera verksamhetsutövare är ansvariga sker inte i ett föreläggande om att vidta avhjälpandeåtgärder. Det är av stor vikt att föroreningarna omhändertas för att inte nu eller i framtiden medföra olägenhet för miljön i dammen eller i den närliggande bäcken. Om avhjälpandeåtgärderna skulle utföras tio månader efter nödvändig dispens och tillstånd fått laga kraft samt

godkännande från fastighetsägare skulle det saknas incitament för bolaget att söka tillstånd och dispens samt be om godkännande.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Föroreningsskada

En föroreningsskada är enligt 10 kap. 1 § miljöbalken en miljöskada som genom förorening av bl.a. ett mark- eller vattenområde kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Ärendet om avhjälpande inleddes under 2014 i samband med att en oljeförorening påträffades i dammen på X. Under 2016 och 2017 utfördes provtagningar i dammen som visade på förhöjda halter av alifatiska kolväten, PAH och vissa metaller. De högsta halterna återfanns vid provpunkten belägen i anslutning till det inloppsrör som leder dagvatten från fastigheterna Y och Z, dvs. i det område där nämnden förelagt om avhjälpandeåtgärder. Halterna beträffande vissa ämnen bedömdes ligga nära eller över gränsen för där negativ påverkan på akvatiskt liv kan antas förekomma. Mot denna bakgrund bedömer Mark- och miljööverdomstolen att föroreningarna i det område som omfattas av föreläggandet kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Det föreligger därmed en förorenings-skada i den mening som avses i 10 kap. 1 § miljöbalken.

Har bolaget ansvar för att avhjälpa föroreningsskadan?

Enligt 10 kap. 2 § miljöbalken är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningsskada (verksamhetsutövaren) ansvarig för det avhjälpande som ska ske. Om verksamheten pågår bör tillsynsmyndighetens förelägganden normalt riktas mot den nuvarande verksamhetsutövaren (prop. 1997/98:45 del 1 s. 361).

Av utredningen framgår att den aktuella dammen på fastigheten X anlades någon gång under mitten av 1990-talet. Vid den tidpunkten bedrevs en tegelbruks-verksamhet på fastigheterna Y och Z. Mellan åren 2002-2019 bedrev KB Malmö Metallteknik verksamhet på fastigheterna. Den verksamheten inriktade sig på mottagning, sortering samt lagring som en del av att samla in avfall och farligt avfall. Efter att KB Malmö Metallteknik gått i konkurs har Ramneskogs Recycling AB tagit över verksamheten och fortsatt att driva den. Så vitt framgår av utredningen har dagvatten avletts från verksamhetsområdet på fastigheterna Y och Z till dammen på X sedan dammen anlades.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Sedan dammen anlades i mitten av 1990-talet har det kontinuerligt skett utsläpp av dagvatten till dammen från ett område som använts, som fortfarande används, för miljöfarlig verksamhet. Det är mot den bakgrunden sannolikt att de verksamheter som har bedrivits på fastigheter Y och Z har bidragit till de förhöjda halterna av ämnen som påträffats vid provtagning av dammens sediment. Mark- och miljööverdomstolen delar inte Ramneskogs Recycling AB:s uppfattning att det skulle vara utrett att oljeföroreningen i dammen skulle avse en typ av olja som endast använts i tegelbruksverksamheten. Den omständigheten att det vid ett fältbesök vid dammen under 2014 visuellt kunde observeras att dammen var förorenad av olja talar tvärtom för att dammen har förorenats av olja efter det att tegelbruksverksamheten avslutats. Sammantaget ger utredningen i målet stöd för att den avfallshanteringsverksamhet som KB Malmö Metallteknik har bedrivit och som nu bedrivs av bolaget, har bidragit till de föroreningar som omfattas av åtgärdsföreläggandet.

Mark- och miljööverdomstolen har i tidigare avgöranden ansett att ett övertagande av en miljöfarlig verksamhet kan medföra ett ansvar att undersöka behovet av och sättet för saneringsåtgärder även om föroreningarna härrör från en tidigare verksamhetsutövers drift av verksamheten (se MÖD 2003:127 och Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 29 juni 2012 i mål nr M 3001-12). Till stöd för den bedömningen har Mark- och miljööverdomstolen hänvisat till äldre praxis som innebär

att den som tar över en verksamhet i princip övertar såväl rättigheter som skyldigheter och därmed efterbehandlingsansvaret (se bl.a. Koncessionsnämndens beslut B 156/96).

Eftersom föreningarna kan härledas till den verksamhet som bolaget numera bedriver, är bolaget att anse som verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § miljöbalken.

Finns det skäl att jämka omfattningen av bolagets ansvar?

Enligt 10 kap. 4 § miljöbalken ska den som är ansvarig för att avhjälpa en föroreningskada i skälig omfattning utföra eller bekosta det avhjälpande som på grund av föreningen behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön. När ansvarets omfattning bestäms ska hänsyn tas till hur lång tid som har förflutit sedan föreningen ägde rum, vilken skyldighet den ansvarige hade att förhindra framtida skadeverkningar och omständigheterna i övrigt. Om en verksamhetsutövare visar att den har bidragit till föreningen endast i begränsad mån, ska även detta beaktas vid bedömningen av ansvarets omfattning.

Skälighetsavvägningen ska göras i två steg (se MÖD 2010:18 och MÖD 2014:2). För det första ska det utredas vilka avhjälpandeåtgärder som är miljömässigt motiverade och rimliga från kostnadssynpunkt. Därefter ska det ske en bedömning av ansvarets omfattning.

Av förarbetena till 10 kap. 4 § miljöbalken framgår att om en verksamhetsutövare kan visa att en del av föreningen endast beror på åtgärder av andra verksamhetsutövare bör det normalt inte vara skäligt att ålägga honom efterbehandlingsansvar för den delen av föreningen (se prop. 1997/98:45 del 2 s. 121). Bevisbördan för ett påstående om att en verksamhetsutövare endast har bidragit i begränsad mån eller att föreningen endast beror på andra verksamhetsutövare ligger på den verksamhetsutövare som gör detta gällande. Det ställs förhållandevis höga krav på bevisning när det gäller frågan när en förening har skett eller upphört. (Se Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 8 januari 2014 i mål nr M 483-13.)

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Flera föroreningar som har påvisats i dammen kan skada det akvatiska ekosystemet. I vilken mån föroreningarna i dammen sprids till och påverkar den anslutande recipienten Flädiebäcken har bedömts olika i de utredningar som genomförts i ärendet. I den senaste utredningen bedöms inte någon spridning förekomma och det bedöms inte föreligga någon omedelbar risk för spridning (ÅF, 2017-05-23). Utredningen lyfter dock fram att det alltid vid något tillfälle finns ett behov av att avlägsna föroreningar från dagvattendammar för att behålla hydrauliska egenskaper och eliminera risken för framtida spridning av föroreningarna. I utredningen har det föreslagits att avhjälpandet begränsas till en yta om 50 m² i anslutning till inloppet av dagvattenröret där de högsta halterna av föroreningar mätts upp, dvs. till det område som nämndens åtgärdsföreläggande avser. Mark- och miljööverdomstolen bedömer att utredningen ger stöd för att det är miljömässigt motiverat att avlägsna sediment i det område som omfattas av föreläggandet.

Nämnden har utgått från ett förslag som uppskattar kostnader för avhjälpandeåtgärder till 480 000 kr. Mark- och miljööverdomstolen kan konstatera att kostnadsförslaget utgått från sanering av 100 ton sediment medan det i åtgärdsförslaget uppskattades till 50 ton. Domstolen bedömer därför att kostnaderna för att utföra förelagd avhjälpandeåtgärd sannolikt är något lägre än 480 000 kr. Åtgärderna får anses rimliga från kostnadssynpunkt.

Bolaget har gjort gällande att det endast är andra verksamhetsutövare som har bidragit till föroreningen. Som domstolen redogjort för tidigare delar domstolen inte Ramneskogs Recycling AB:s uppfattning att utredningen skulle ge stöd för att den oljeförorening som påträffades under 2014 skulle vara eldningsolja från den tidigare tegelbruksverksamheten. Tvärtom anser domstolen att utredningen talar för att den avfallshanteringsverksamhet som bedrivits på platsen sedan 2002, och som nu bedrivs av bolaget, har bidragit till föroreningsskadan. Bolaget inte har visat att avfallshanteringsverksamheten endast har bidragit till föroreningarna i dammen i begränsad mån eller hur en tydlig gränsdragning kan göras mot eventuella föroreningar från tegelbruksverksamheten.

Mark- och miljööverdomstolen anser att bolaget genom att överta och fortsätta att bedriva samma verksamhet som KB Malmö Metallteknik har övertagit även efterbehandlingsansvaret. Bolaget får förutsättas vara väl medvetet om på vilket sätt verksamheten tidigare bedrivits och vilka föroreningar som verksamheten typiskt sätt har kunnat generera. Bolaget har även kunnat förvänta sig att den damm som tagit emot dagvatten från verksamhetsområdet kan ha blivit förorenad till den grad att avhjälpandeåtgärder kan bli aktuella enligt 10 kap. miljöbalken. Eftersom bolaget är utövare av den verksamhet som bidragit till föroreningen är bolaget ansvarigt för att avhjälpa den föroreningskada som föreläggandet avser. Något skäl att jämka bolagets ansvar med anledning av verksamheten övertagits efter det att skadan har konstaterats finns därmed inte.

Det framgår vidare av utredningen att de muddringsarbeten som Lomma kommun ansvarar för enligt avtal om markupplåtelse avser underhållsarbeten för att säkerställa dammens funktion. Avtalet utgör inte skäl för att begränsa bolagets ansvar att avhjälpa föroreningskadan. Det har inte heller i övrigt framkommit några omständigheter som ger skäl att begränsa omfattningen av bolagets ansvar.

Finns det skäl att begränsa det solidariska ansvaret?

I 10 kap. 6 § regleras principerna för den inbördes fördelningen av ansvaret när fler är ansvariga för avhjälpande. Av bestämmelsen följer att om flera verksamhetsutövare är ansvariga enligt 2 §, ska de svara solidariskt i den utsträckning inte annat följer av att ansvaret är begränsat enligt 4 eller 5 §. En verksamhetsutövare som visar att dess bidrag till miljöskadan är så obetydligt att det inte ensamt motiverar något avhjälpande ska dock ansvara endast för den del som motsvarar bidraget, se 10 kap. 6 § första stycket andra meningen miljöbalken.

Enligt kommentaren till bestämmelsen handlar det om omständigheter som är knutna till den enskilda verksamhetsutövarens förhållanden, t.ex. om det ämne som avhjälpandet avser inte har använts i verksamhetsutövarens produktion eller i mycket liten omfattning (Miljöbalken, En kommentar, B.B m.fl., JUNO version 22, 2023-06-01).

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Ramneskogs Recycling AB har anfört att bolaget inte har orsakat eller bidragit till den aktuella oljeföreningen på ett sätt som ensamt motiverar ett avhjälpande och att bolaget därför inte är solidariskt ansvarigt tillsammans med övriga verksamhetsutövare. Som skäl för detta har bolaget anfört att föreläggandet om avhjälpande endast avser den oljeförening som påträffades 2014 och att den därmed uppkommit under tegelbrukets verksamhetstid eller under den tid KB Malmö Metallteknik bedrev verksamhet.

Åtgärdsföreläggandet avser borttagande av sediment inom det område som vid provtagning 2017 visade på högst halter av petroleumkolväten och PAH H. Vid provtagningen 2017 var det inte möjligt att återfinna den oljeförening som påträffades 2014, men det antogs att den befann sig inom det område som omfattas av åtgärdsföreläggandet. Syftet med att ta bort de förorenade sedimenten är att minska risken för framtida spridning av föroreningar.

Som domstolen redogjort för tidigare har det skett ett kontinuerligt utsläpp av dagvatten till dammen sedan den anlades. Även om utredningen ger stöd för att det kan ha skett ett punktutsläpp av olja till dammen vid något tillfälle är det inte möjligt att avgränsa de föroreningar som åtgärdsföreläggandet syftar till att åtgärda till en specifik tidpunkt. Så vitt framkommit av utredningen kan alla verksamheter som lett sitt dagvatten till den aktuella dammen antas ha bidragit till de föroreningar av petroleumkolväten och PAH H som finns i dammen och som motiverat behovet av avhjälpande. Ramneskogs Recycling AB har inte visat att bidraget från bolagets avfallshanteringsverksamhet är så obetydligt att det inte ensamt motiverar ett avhjälpande. Något skäl att begränsa det solidariska ansvaret finns därmed inte.

Det finns inte något skäl för att återförvisa målet till nämnden för fortsatt handläggning och genomförande av ytterligare ansvarsutredning. Bolaget ska därför ansvara för avhjälpande i enlighet med nämndens föreläggande.

Föreläggande om anmälan, tid att utföra avhjälpandeåtgärd samt vitesbelopp

Mark- och miljööverdomstolen anser inte att den anmälningsplikt som följer av författning för utförandet av vissa åtgärder är skäl nog för att upphäva punkt 3 i nämndens föreläggande.

Vad gäller den tid som bolaget ska ges för att slutföra den förelagda avhjälpandeåtgärden instämmer Mark- och miljööverdomstolen med underinstanserna att tio månader är en skälig tid. Med beaktande av åtgärdens begränsade omfattning samt syftet med den bör tiden vara tillräcklig för få dispenser och medgivande från fastighetsägare m.m. samt utföra avhjälpandet.

Även om Mark- och miljööverdomstolen har bedömt att den kostnad för avhjälpande som nämnden utgått från är för högt uppskattad anser domstolen att ett vite om 500 000 kr är motiverat för att förmå bolaget att följa föreläggandet. Med beaktande av de miljövärden som ett avhjälpande kommer medföra anser domstolen att vitet även är proportionerligt.

Sammanfattningsvis

Sammanfattningsvis finns det skäl att förelägga bolaget att avhjälpa den föroreningsskada som uppstått i dammen på X på det sätt som nämnden har gjort. Det finns inte skäl att ändra tiden för när avhjälpandet ska vara utfört eller sätta ned det vitesbelopp som föreläggandet förenats med. Det finns inte heller anledning att upphäva punkt 3 i nämndens föreläggande eller återförvisa målet för ytterligare ansvarsutredning. Ramneskogs Recycling AB:s överklagande ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2020:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Malin Wik och Gösta Ihrfelt, tekniska rådet Claes Becker samt hovrättsrådet Catharina Adlercreutz, referent.

Föredragande har varit Erik Simberg.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2022-12-15
meddelad i
Växjö

Mål nr M 522-22

PARTER

Klagande

Ramneskogs Recycling AB

Ombud: Advokat M.L.
Fröberg & Lundholm Advokatbyrå AB

Motpart

Lomma kommun, Miljö- och byggnadsnämnden

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länstyrelsen i Skåne läns beslut den 22 december 2021 i ärende nr 505-29676-2021, se bilaga 1

SAKEN

Avhjälpanåtgärder på fastigheten X, Lomma kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Miljö- och byggnämnden i Lomma kommun (nämnden) beslutade den 25 maj 2021 att förelägga Ramneskogs Recycling AB (bolaget), med organisationsnummer 556392-4637, att:

1. Vidta de avhjälpandeåtgärder som framgår i rapport från ÅF, 2017-05-23 avsnitt 7, åtgärdsförslag.
2. Åtgärderna enligt punkt 1 ska vara slutförda senast 10 månader efter att beslutet vunnit laga kraft.
3. Inkomma med anmälan om avhjälpandeåtgärder senast 6 veckor innan utförandet av punkt 1.
4. Senast en månad innan avhjälpandeåtgärden utförs på fastigheten, underrätta fastighetsägaren. Avhjälpandeåtgärden får utföras först efter klartecken från fastighetsägaren.

Punkt 1 och 2 i föreläggandet förenades också med vite om 500 000 kr för det fall de inte efterlevs.

Bolaget överklagade beslutet till Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen) som den 22 december 2021 beslutade att avslå överklagandet. Bolaget har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Ramneskogs Recycling AB (bolaget) har i första hand yrkat att föreläggandet ska upphävas i dess helhet. I andra hand har bolaget yrkat att tiden för fullgörande enligt punkt 2 ändras till 10 månader efter det att erforderliga tillstånd och dispenser, avtal, medgivanden inklusive klartecken från fastighetsägaren för åtgärden erhållits och vunnit laga kraft, samt att punkt 3 i föreläggandet upphävs. Bolaget har vidare yrkat att föreläggandet inte ska vara förenat med vite eller att vitesbeloppet i vart fall ska sättas ned till högst 10 000 kronor.

Till stöd för yrkandena har bolaget anfört i sammanfattningsvis följande.

Oljeföroreningen som påträffats i dammen och ligger till grund för kravet på avhjälpandeåtgärder uppkom antingen mellan den 12 mars 2014 och den 12 april 2014, alltså under den tid KB Malmö Metallteknik bedrev avfallshanteringsverksamhet vid före detta Kaniks tegelbruk, eller tidigare när tegelbruket fortfarande var i drift. Sedimentationsdammen anlades under tegelbrukets tid och syftade bland annat till att ta emot dagvatten och dräneringsvatten från bruket innan det leddes ut i Flädiebäcken. Verksamheten vid tegelbruket lades ner i början på 2000-talet varefter KB Malmö Metallteknik bedrev avfallshantering fram till år 2018 då verksamheten försattes i konkurs. Numera bedrivs verksamheten av bolaget.

Enligt Länsstyrelsens bedömning var KB Malmö Metallteknik en av flera möjliga verksamhetsutövare med ansvar för föroreningssituationen på fastigheten X. Ramneskogs Recycling AB har redovisat en rad omständigheter som talar för att oljeföroreningen sannolikt härrör från tegelbrukets tid, bl.a. att det rör sig om tyngre eldningsolja som användes i stor omfattning vid bruket, kända spill och läckage vid bruket samt att de högsta halterna återfinns längre ner i sedimenten. Ett krav på efterbehandling borde ha föregåtts av en adekvat ansvarsutredning där den tidigare tegelbruksverksamheten ingår.

Utredningen visar att bolaget inte har orsakat eller bidragit till oljeföroreningen i sedimentationsdammen på ett sätt som ensamt motiverar ett avhjälpande. Bolaget är inte solidariskt ansvarig för avhjälpandet med övriga verksamhetsutövare. Det rättsfall som länsstyrelsen hänvisat till gällde bara ansvar för inledande undersökningar och inte avhjälpandeåtgärder. Det var inte klarlagt att Arvamet inte orsakat eller bidragit till föroreningen på ett sätt som ensamt motiverade ett avhjälpande. Tvärtom fann domstolen att Arvamet bidragit till föroreningen om än i begränsad omfattning. I det nu aktuella målet grundas föreläggandet på att föroreningen har uppkommit fyra till fem år innan Ramneskogs Recycling AB tog över verksamheten. Det finns inget påstående om att bolaget skulle ha bidragit till den aktuella föroreningen i sedimentationsdammen på ett sätt som motiverar en efterbehandling.

Av det överklagade beslutet framgår att de förelagda åtgärderna kan kräva strand-skyddsdispens, dispens från biotopskydd, anmälan av vattenverksamhet m.m. Enligt punkt 4 i föreläggandet krävs också klartecken från fastighetsägaren. Även ett samråd med vattenvårdsförbundet torde vara erforderligt. En lång rad åtgärder, beslut och myndighetsgodkännanden måste således inhämtas innan åtgärden kan vidtas. Bl.a. beroende på om dessa överklagas m.m. kan det ta betydligt längre tid än 10 månader från det att föreläggandet vinner laga kraft till dess arbetena kan påbörjas. Detta ligger i hög utsträckning utom bolagets kontroll varför punkt 1 och 2 i föreläggandet inte kan vara förenat vid vite på sätt som skett. Tiden för anmälan enligt punkt 3 regleras vidare direkt i författning, varför föreläggande härom inte ska meddelas.

Vitesbeloppet om 500 000 kr framstår som orimligt högt. Eftersom det är Lomma kommun som enligt ingånget avtal har att bekosta muddringsarbetena saknas rimligtvis skäl för Lomma kommuns miljö- och byggnadsnämnd att föreskriva om ett vite i detta fall. Vitet bör under alla förhållanden sättas ner till högst 10 000 kr.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår, utöver vad som redogörs för nedan, av länsstyrelsens beslut.

Ett vite får, enligt 2 § andra stycket lagen (1985:206) om viten, inte föreläggas om adressaten kan antas sakna faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet. I detta ligger att adressaten måste ha tillräcklig faktisk rådighet över den egendom som avses med föreläggandet och rättslig möjlighet att efterkomma detta. Det får alltså inte finnas några författningsbestämmelser eller myndighetsbeslut som fränkänner adressaten rätt att råda över egendomen i det avseende som föreläggandet förutsätter (se prop. 1984/85:96 s 48).

Ett vite ska enligt 3 § lagen om viten fastställas till ett belopp som, med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt, kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet.

Bolaget har övertagit och fortsatt bedriva samma verksamhet som tidigare bedrevs på den aktuella platsen av KB Malmö Metallteknik. Det innebär att bolaget tagit över både rättigheter och skyldigheter och att krav på efterbehandlingsåtgärder kan riktas mot både bolaget och KB Malmö Metallteknik. (se t.ex. mark- och miljööverdomstolens avgöranden MÖD 2003:127 och den 29 juni 2012 i mål M 3001-12). Det finns således, så som underinstanserna konstaterat, inte något hinder mot att rikta krav enligt 10 kap. 2 § miljöbalken på att åtgärda förorenings-skador som orsakats i KB Malmö Metalltekniks verksamhet på platsen mot bolaget.

Det är i första hand bolaget som har bevisbördan för att de aktuella föroreningarna inte kommer från den verksamhet som har bedrivits på fastigheten X (se 2 kap. 1 § miljöbalken). Mark- och miljödomstolen delar länsstyrelsens bedömning att det inte kan uteslutas att de aktuella oljeföroreningarna i den s.k. norra dammen på fastigheten X kan ha uppkommit vid en tidigare tidpunkt än den 12 mars 2014, så som nämnden har angett. Så som länsstyrelsen konstaterat är föroreningar av det aktuella slaget vanligt förekommande i den typ av verksamhet som under lång tid hade bedrivits på platsen av KB Malmö Metallteknik när utsläppet upptäcktes. Med hänsyn till detta, samt att KB Malmö Metallteknik i sin tillståndsansökan också uppgett att 23 kg olja per år kunde komma att tillföras dammarna, anser mark- och miljödomstolen att utredningen i målet talar mycket starkt för att det aktuella utsläppet härrör från den verksamhet som KB Malmö Metallteknik bedrivit.

Med hänsyn till att KB Malmö Metallteknik hade bedrivit sin verksamhet på platsen under lång tid när föroreningen upptäcktes anser domstolen att den omständigheten att spillet påträffades nere i sediment varken talar för eller emot att föroreningarna härrör från KB Malmö Metalltekniks verksamhet. Det har vidare inte presenterats någon utredning som ger stöd för bolagets påståenden om att det förekommit spill av eldningsolja från tegelbruket. Det har således inte heller presenterats några uppgifter som ger något konkret stöd för att de aktuella föroreningarna skulle ha sitt ursprung i tegelbrukets verksamhet, så som bolaget har angett är fallet.

Med anledning av det anförda delar domstolen länsstyrelsens bedömning att det finns förutsättningar för att rikta det aktuella föreläggandet mot bolaget.

Mark- och miljödomstolen bedömer att tiden bolaget har för att efterkomma föreläggandet är skälig. Det är fråga om ett konstaterat utsläpp av olja som kan utgöra stor skada för miljön. De saneringsåtgärder som krävs för att avhjälpa utsläppet är inte heller särskilt omfattande. Det finns därför inte skäl att tro att bolaget skulle sakna möjlighet att såväl få de tillstånd m.m. som behövs och vidta de aktuella saneringsåtgärderna inom den föreskrivna tiden. Vad bolaget anført i sitt överklagande föranleder ingen annan bedömning.

Mark- och miljödomstolen instämmer i nämndens bedömning att föreläggandet bör förenas med vite. Mark- och miljödomstolen delar också nämndens bedömning att vitesbeloppet om 500 000 kronor inte är oskäligt. Vid denna bedömning har särskilt beaktats att kostnaderna för att genomföra saneringsåtgärderna år 2017 uppskattades till 480 000 kronor. Vad klaganden anført i övrigt föranleder ingen annan bedömning.

Med anledning av det anförda ska överklagandet avslås i dess helhet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 5 januari 2023.

Emil Carlborg

Viktor Forsell

I domstolens avgörande har deltagit tingsfiskalen Emil Carlborg, ordförande, och tekniska rådet Viktor Forsell. Föredragande har varit beredningsjuristen Johanna Kärrman.